

105843

RITTMESTER H. NORMANN

RETTSSAK MOT
HOK 1940

EGET FORLAG

OSLO 1953

anleggsstilling litt brennfort, samtidig som han skrek: «Stå still!»

For øvrig vil jeg heller ikke her klage over behandlingen. Kommandanten for fengslet var den meget elskverdige major Krohn. Og iallfall når det gjaldt min arrestasjon tror jeg han hadde en mistanke om at det måtte ha vært en skrue løs i HOK.

En dag ble jeg kalt ned på kontoret. Det viste seg å være selve krigspolitimesteren, herr E. R. Rognlien, i følge med Jonas Lie. Hva den sistes bestilling var vet jeg ikke.

Jeg hadde aldri hørt om noen offiser som hette Rognlien før. Men her satt det nå en kar med en uniform som viste at han allerede hadde avansert langt forbi meg. Han var åpenbart atskillig yngre enn meg, og jeg fikk her bekreftet en mistanke om at aktiv tjeneste som flyver i 20—30 år visstnok ikke er det rette grunnlag for avansement.

Her skulle han forhøre meg, og jeg gjentok da i korthet min forklaring fra Lillehammer. Men Rognlien må ha vært svært nidkjær i tjenesten. Det ble iallfal ikke han som slapp meg ut.

Jeg skal for øvrig nevne at da jeg var ferdig med forklaringen sa Jonas Lie omtrent følgende: «Bare slipp ham ut. Jeg er sikker på han slåss som fan hvis han får komme ut nå.»

Det er mulig han tok feil i denne formodningen, men jeg var takknemlig. Han kjente meg ikke, men ville hjelpe meg i en kinkig situasjon. Sånt er vanskelig å glemme, og da man ikke alltid er herre over sine følelser, liker jeg den dag i dag Jonas Lie litt bedre enn krigspolitimester Rognlien.

At begge disse jurister senere, hver på sin måte, skulle komme nokså meget i villrede med hva som er rett og ikke rett, kunne jeg den gang ikke tenke meg. Jeg var iallfall så stram som de i sin mektige stilling kunne forlange av en eldre rittmester i fangenskap.

Men tyskerne nærmet seg igjen, og den 25. april gikk det videre. Denne gang i stappfull buss til fangeleiren ved Lom kirke. Omtrent samtidig med oss kom det en transport av tyske krigsfanger. De skulle innenfor det samme piggråd-gjerdet, og vi sto da en tid side om side utenfor porten og ventet på å bli sluppet inn.

Det var en skole som her var tatt i bruk som fangeleir. Sammen med 8—10 andre ble jeg anbrakt i et klasserom. Her var det ikke senger eller madrasser foreløbig, så jeg la meg på gulvet for å prøve å sove. Gjennom samtaler som andre fanger førte seg imellom fikk jeg her enda bedre innblikk i hvor latterlig HOK's spionfrykt var.

Det ble ingen søvn, men nå var redningen like om hjørnet. Den sterke og stridslystne oberstløytnant Dannevig hadde HOK funnet det mest hensiktmessig å anvende som fangevokter lengst mulig unna fronten. Nå var han kommandant her, og etter noen tid kom det beskjed om at han ville snakke med meg.

Jeg har før fortalt at Dannevig kom til Nordre Osen, at han overnattet her fra 13. til 14. april og at jeg kjørte ham til Torgerstuen. Vi hadde snakket en god del med hverandre, og han hadde hatt anledning til å se at det hersket orden ved min avdeling.

Nå var han temmelig bestyrtet over å se meg fengslet, og på en liten spasertur på plassen ved kirken ba han meg fortelle alt som var hendt. — Det forekom meg at han ble nokså opprørt, og han ga meg straks tilsagn om at så vidt det sto til ham, skulle det snart være slutt på fangenskapet. Det ble det da også, idet oberstløytnanten kl. 23 om kvelden kom og fortalte meg at nå var jeg fri.

Om det har kostet Dannevig store anstrengelser å få overtalt HOK vet jeg ikke. Det er slett ikke sikkert. For om vi erindrer at HOK innen neste dag, den 26., hadde fått redusert den norske hær til ett batteri, så er det jo tenkelig at man nå var omtrent like glad med hele spionflokken. Men hvor-

3. General Berg,
General Beichmann,
Sorenskriver Grøner,
Ekspedisjonssjef Rognlien.

Ad 1. De nevnte rapporter m. m. ble ikke skaffet til veie. Så vidt jeg vet har det aldri eksistert noen rapport som kan brukes her. Generalens prosessfullmektig kunne i hvert fall ikke skaffe dem frem da jeg ba om å få se dem.

Ad 2. Politiet skaffet seg ikke min korrespondanse.

Ad 3. General Berg svarte at han intet direkte hadde hatt med saken å gjøre.

General Beichmann sender dagboken og sier bl. a.: «Med arrestasjonen av rittmester N. har jeg — som det fremgår av dagboken — ikke hatt noen befatning.»

Sorenskriver Grøner opplyser at han kom til HOK den 17. april, og kan da ikke ha hatt noe med arrestasjonen å gjøre. Men han har åpenbart hørt et eller annet om meg.

Ekspedisjonssjef Rognlien kom til HOK først den 20. april. Jeg ble arrestert den 16. Det ligger i sakens natur at spørsmålet gjelder mitt forhold for arrestasjonen — dvs. om arrestasjonen var berettiget eller ikke. — For å vise hvor konsist og krystallklart en ekspedisjonssjef i Justisdepartementet svarer på et slikt spørsmål fra politiet, skal jeg her sitere herr Rognliens svar:

«Den 20. april 1940 ble jeg som fungerende hjelpepolitimester på Lillehammer beordret som krigspolitimester ved HOK. (Krigspolitimesteren for Østlandet var daværende politimester Kielland på Lillehammer, som imidlertid hadde forfall.) Den egentlige krigspolitimester ved Overkommandoen var daværende utrykningssjef Jonas Lie. Så vidt jeg erindrer var rittmester Normann da anbrakt i Sel hjelpefengsel, hvortil det fra Lillehammer 21. s. m. ble sendt en del arrestanter, som var kommet over fra Gjøvik i forbindelse med evakueringen derfra (bl. a. løytnant W. fra Raufoss). Et par tre dager senere — etter oppgivelsen av den

søndre del av Gudbrandsdalen — forhørte jeg på Sel hjelpefengsel løytnant W. og ble i den anledning senere sterkt angrepet i «Fritt Folk», men «reddet» fordi Jonas Lie deltok i forhøret. Han var nemlig kommet fra Kirkenes og meldte seg for meg til tjeneste på Lillehammer 21. april 1940. Da jeg sa til ham at det var utmerket at han var kommet, så kunne han overta min jobb, svarte han at det ønsket han ikke, fordi han ville «kjempe» og tilføyet: «Jeg har noe uoppgjort med tyskerne.» Da jeg meldte dette til Overkommandoen og samtidig opplyste at Jonas Lie hadde brukket benet, haltet og gikk med stakk, ble han ikke satt ut til tjeneste, men fulgte med meg oppover Gudbrandsdalen under tilbaketrekningen og deltok i arbeidet i en viss utstrekning i krigspolitiets tjeneste, vesentlig med trafikkkontroll. (Jeg nevner dette fordi det ikke lenger står helt tydelig for meg at jeg samtidig avhørte Normann, da det først nevnte avhør av W. fikk kjedelige følger for meg personlig.) Det forekommer meg imidlertid at Normann den gang opplyste at han hadde trodd at det bare var dager, for ikke å si timer, om å gjøre før Sverige kom med i krigen. Derfor ville han få skoleflyene i foreløbig sikkerhet i nabolandet. Mitt inntrykk er at jeg senere fremholdt dette for HOK og til en viss grad tilrådet at Normann fikk anledning til å rehabilitere seg ved et eller annet oppdrag. Men jeg erindrer at vi hadde vært forferdet over Normanns disposisjoner. Det er mulig vi heller ikke fra først av holdt ham for landsviker, men bare for en som hadde tapt dømmekraften under de til dels panikkartede forhold der oppe. Da jeg et par dager etterpå kom til Otta, hørte jeg at de internerte i Sel hjelpefengsel, hvor major Krohn var sjef, var iferd med å overføres til Lom. Da jeg et par dager senere, antagelig 25. april 1940, ved 24-tiden passerte 2. divisjons stabsskvarter ved Selsverket, hadde jeg i nærvær av bl. a. general Hvinden Haug og major Askvig en telefon med HOK, hvorfra jeg fikk ordre om å gi beskjed til Jonas Lie og ritt-